

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Одним з найважливіших, базових підрозділів економіки держави вважається залізничний транспорт, адже він сприяє розвитку виробничих структур, забезпеченню економічної могутності країни, її безпеки, впливає на зростання добробуту народу. Однак, більшість підприємств залізничного транспорту, працюючи в нестабільному економічному та суспільно-політичному середовищі, перебувають у критичному стані або в стані банкрутства. Саме тому важливою умовою підвищення ефективності та стійкого розвитку суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин є формування системи управління економічною безпекою підприємств залізниці.

Проблема формування такої системи є актуальною та потребує досліджень, оскільки на сьогоднішній день на макрорівні відсутній механізм управління економічною безпекою для підприємств залізничного транспорту.

Вагомий внесок у вирішенні проблем, пов'язаних із управлінням економічною безпекою та її системою, здійснено провідними науковцями, серед яких Л.І. Абалкін, О.В. Васильєв, Г.В. Козаченко, Л.О. Коробчинський, Є.В. Олейніков та інші.

Враховуючи той факт, що система економічної безпеки є досить складною, для ефективного управління нею необхідно визначитись із її функціональними складовими економічної безпеки та їх змістом саме для підприємств залізничної сфери.

Олейніков Є.А. вважає, що функціональні складові економічної безпеки підприємства являють собою сукупність основних напрямів його економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом [2]. Аналіз літературних джерел свідчить про різні погляди науковців щодо складу системи економічної безпеки, проте всі вони зазначають, що надійна система економічної безпеки підприємства можлива лише за системного підходу до її організації. Складові економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальними, оскільки залежать від стану галузі, в якій вони функціонують, діючої законодавчої бази, обсягу матеріально-технічних, фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та інтелектуально-кадрових.

Для підприємств залізничного транспорту пропонуємо наступні функціональні складові економічної безпеки: транспортно-виробнича (включає в себе матеріально-технічну, інтелектуально-кадрову, інформаційну складові), інфраструктурну, експлуатаційну, соціально-екологічну, інтерфейсну, фінансову та обліково-аналітичну. Обліково-аналітична складова повинна забезпечувати досягнення поставлених цілей та завдань на різних рівнях управління підприємством та надавати внутрішнім та зовнішнім користувачам більш широкий спектр інформації.

Основною метою системи управління економічною безпекою підприємства є передбачення кризових явищ та зведення до мінімуму впливу негативних факторів на діяльність підприємства. Наукові розвідки, присвячені тлумаченню поняття «система управління економічною безпекою», дали змогу встановити, що найбільш повним є трактування О.Л. Коробчинського. Вчений вважає, що під даним поняттям слід розуміти комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз [3, с. 42].

Система економічної безпеки підприємства має бути унікальною на кожному підприємстві (оскільки залежить від особливостей кожного підприємства), самостійною (відокремленою від

аналогічних систем інших виробничих одиниць), комплексною (повинна забезпечити економічну, науково-технічну, інформаційну, кадрову, та інші безпеки), дієвою та ефективною.

Вважаємо, що до основних принципів на яких повинна будуватися система управління економічною безпекою залізничних підприємств, потрібно віднести: принцип законності, економічної доцільності, комплексності, своєчасності, безперервності, оперативності, компетентності, адаптивності.

На наш погляд, для підприємств залізничного транспорту слід виділити наступні етапи формування системи економічної безпеки:

- вивчення особливостей підприємств залізниці, сегмент ринку, що вона охоплює;
- аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, в якому працює підприємство та вивчення інформації про причини кризових ситуацій і шляхи їх врегулювання;
- оцінка рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання за кожною складовою та аудит наявних засобів із забезпечення безпеки й аналіз їх відповідності виявленим загрозам;
- моделювання нової системи економічної безпеки підприємства (розробка заходів з мінімізації і нейтралізації впливу негативних факторів, що було виявлено під час попереднього етапу);
- запровадження нової системи економічної безпеки суб'єкта господарювання;
- оцінка ефективності сформованої системи та її удосконалення.

Разом із тим, формування системи економічної безпеки підприємства передбачає максимально ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства, створення адекватних організаційних структур, розробка відповідних механізмів і засобів реагування, що забезпечувало б стабільне функціонування підприємства на теперішньому етапі та стійкий розвиток у майбутньому.

З метою зміцнення рівня економічної безпеки підприємство повинно визначити доцільність створення відповідної спеціалізованої служби, проаналізувавши динаміку втрат і зіставивши величину очікуваної економії з витратами на утримання такої служби. Служба (відділ) економічної безпеки підприємства – це спеціальний підрозділ, що входить до складу організаційної структури, діяльність якого спрямована на формування належного рівня економічної безпеки та нейтралізацію основних загроз, що можуть очікувати на підприємство в процесі здійснення його виробничо-господарської діяльності [1, с. 142].

Для великих підприємств залізничного транспорту доцільне створення служби безпеки, що включає такі підрозділи: охорони, внутрішньої безпеки, інформаційно-аналітичний підрозділ, підрозділ захисту інформації та експертний. На підприємствах необхідно розробити положення про службу безпеки, визначити основні завдання та функції у розрізі суб'єктів безпеки, функціональні обов'язки та повноваження співробітників служби, перелік конкретних об'єктів захисту, сформувати організаційно-штатну структуру.

Проведені дослідження функціональних складових економічної безпеки, узагальнення принципів, на яких повинна будуватися система управління, встановлення етапів формування цієї системи значно поглиблюють та розвивають концептуальні основи системи економічної безпеки підприємств залізничного транспорту.

1. Васильєв О. В. *Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств* / О. В. Васильєв, В. І. Мейта // *Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 2. – С. 138–145.*

2. *Экономическая безопасность : учебник [под ред. Е.А. Олейникова] – М. : издательство «Экзамен», 2004 – 768с.*

3. Коробчинський Л. О. *Методика формування системи економічної безпеки підприємства* / Л. О. Коробчинський // *Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №4 (94). – С. 41–45.*